

IDŹ DO

PRZYKŁADOWY ROZDZIAŁ

SPIS TREŚCI

KATALOG KSIĄŻEK

KATALOG ONLINE

ZAMÓW DRUKOWANY KATALOG

TWÓJ KOSZYK

DODAJ DO KOSZYKA

CENNIK I INFORMACJE

ZAMÓW INFORMACJE
O NOWOŚCIACH

ZAMÓW CENNIK

CZYTEL尼亚

FRAGMENTY KSIĄŻEK ONLINE

Finanse osobiste. świadome zarządzanie własnym portfelem

Autor: Marek Lipiński
ISBN: 978-83-246-1018-1
Format: 158x235, stron: 320

Pieniądz robi pieniądz – pod Twoim czujnym okiem

- Organizuj i planuj swoje finanse
- Racjonalnie oszczędzaj i inwestuj
- Ubezpiecz siebie i swój majątek
- Zadbaj o swoją przyszłość i bezpieczeństwo finansowe

Pomoże Ci w tym książka, którą trzymasz w rękach, oraz program Mister Budget – profesjonalny przewodnik i pomocnik przydatny podczas planowania finansów osobistych. Inwestuj razem z nimi, zarabiaj i bierz przyszłość w swoje ręce. Finansowy sukces zależy od Ciebie

Oto totalna instrukcja organizowania i planowania finansów osobistych. Życzliwy i przyjazny autor, Twój doradca finansowy, dostarcza szczegółowych informacji dotyczących tego, jak oszczędzać, w co inwestować i jak zabezpieczać majątek. Chcesz uzyskać radę na temat ubezpieczenia na życie albo emerytalnego? Nie masz odwagi inwestować w instrumenty finansowe? Nie wiesz, który produkt finansowy będzie dla Ciebie najbardziej korzystny? Potrzebujesz pomocy w określeniu swoich celów finansowych? Może rozważasz kredyt i obawiasz się czyhających na Ciebie pułapek i zagrożeń? Nie trać czasu, nie trać pieniędzy – czytaj! Wykorzystaj możliwości programu Mister Budget!

Kluczem do sukcesu jest efektywność i dostosowanie do panującej koniunktury. Twoim sprzymierzeńcem jest świadomość finansowa, błyskawiczny dostęp do wszelkich potrzebnych Ci i bieżących informacji. Myśl o swojej karierze i przyszłości. Dowiedz się, jak możesz zwiększyć swój dochód i pomnożyć oszczędności poprzez trafione inwestycje. Wykorzystaj zaprojektowane dla Ciebie moduły analiz finansów osobistych w programie Mister Budget. Osiągaj najwyższe zyski, na jakie Cię stać, kierując się zdroworozsądkowymi wskazówkami eksperta. Po zaznajomieniu się z książką i programem będzie Cię na to stać w dużo większym stopniu.

Sprawne gospodarowanie zasobami finansowymi

- Wyrób sobie nawyk planowania, cechujący ludzi sukcesu
- Zapoznaj się z przeglądem rynków inwestycyjnych
- Nie lekceważ ubezpieczania siebie i swojego majątku
- Poznaj zależność między czasem a wartością pieniądza
- Prześledź zastosowanie analiz programu Mister Budget Business
- Zadbaj o dostatnią i bezpieczną przyszłość dla siebie i swojej rodziny

Spis treści

Podziękowania	11
Wprowadzenie	13
<i>Część I: Organizowanie i planowanie finansów osobistych</i>	<i>17</i>
1. Organizowanie finansów osobistych	19
1.1. Istota, cele i funkcje finansów osobistych	19
1.1.1. Dlaczego warto poznać finanse osobiste?	21
1.1.2. Nawyk systematycznego notowania wpływów i wydatków	23
1.2. Określenie wartości netto obecnego majątku	25
1.3. Określenie źródeł wpływów	33
1.4. Źródła wydatków — specyfikacja kosztów	34
1.5. Aktywa i pasywa a dochody i wydatki	38
2. Planowanie finansów osobistych	43
2.1. Budżet jako źródło informacji o finansach osobistych	43
2.1.1. Dokąd zmierzasz? Określenie celów finansowych	45
2.2. Nawyk planowania	46
2.2.1. Proces budowy planu finansów osobistych	48
2.3. Jak zwiększyć swój dochód?	54
2.3.1. Działalność gospodarcza a praca na etacie	55
2.4. Marketing sieciowy	58
2.5. Franchyza. Pomysł na własny biznes	64
2.5.1. Katalog firm franchyzowych	67
2.6. Jak wybrać kredyt?	71
2.6.1. Rodzaje kredytów	72
2.6.2. Zdolność kredytowa	77
2.6.3. Dobór banku i kredytu — pułapki i zagrożenia	82
2.6.4. Prawne formy zabezpieczenia kredytu	88

Część II: Bezpieczeństwo własne i majątku oraz racjonalne oszczędzanie i inwestowanie	91
3. Bezpieczeństwo własne i majątku	93
3.1. Co warto wiedzieć o ubezpieczeniach?	93
3.2. Podział ubezpieczeń	96
3.3. Ubezpieczenia na życie	98
3.3.1. Terminowe ubezpieczenia na życie, na całe życie i na dożycie	100
3.3.2. Ubezpieczenia posagowe	104
3.3.3. Ubezpieczenia z funduszem kapitałowym	105
3.3.4. Ubezpieczenia rentowe	108
3.4. Ubezpieczenia majątkowe	109
3.4.1. Ubezpieczenia komunikacyjne	110
3.4.2. Inne ubezpieczenia majątkowe	114
3.5. Ubezpieczenia emerytalne	117
3.5.1. I filar — ZUS	119
3.5.2. II filar — PTE (OFE)	125
3.5.3. III filar	130
3.6. Baza firm ubezpieczeniowych w Polsce	139
4. Oszczędzanie	145
4.1. O oszczędzaniu bez mitów	145
4.2. Ewidencja źródłem oszczędzania	147
4.3. Zasada 10-28-83, czyli spokojny wiek emerytalny	149
4.4. Magia procentu składanego, czyli sztuka gromadzenia pieniędzy	152
4.5. Czas a wartość pieniądza	154
4.5.1. Przyszła wartość pieniądza	155
4.5.2. Bieżąca wartość pieniądza	163
4.5.3. Przyszła wartość renty (wartość przyszła przepływów pieniężnych renty)	164
4.5.4. Bieżąca wartość renty (bieżąca wartość szeregu równych płatności)	170
5. Inwestowanie	175
5.1. Przez edukację finansową do inwestowania	175
5.2. Inwestycje — istota, cele, instytucje	178
5.3. Gdzie inwestować? Przegląd rynków inwestycyjnych	180
5.3.1. Rynek finansowy	181
5.4. Rodzaje inwestycji — w co i jak inwestować?	197
5.4.1. Lokaty	199
5.4.2. Bony skarbowe	201
5.4.3. Obligacje	203
5.4.4. Akcje	206
5.4.5. Fundusze inwestycyjne	217

5.4.6. Kontrakty terminowe i opcje	226
5.4.7. Nieruchomości	235
5.4.8. Inwestycje w inne aktywa niefinansowe	238

Część III: Analizy finansów osobistych **243**

6. Praktyczne zastosowanie analiz programu Mister Budget Business	245
6.1. Gospodarowanie zasobami finansowymi	245
6.2. Profil inwestora	246
6.2.1. Horyzont inwestowania	252
6.2.2. Ryzyko inwestycyjne	254
6.3. Analizy programu Mister Budget Business	256
6.3.1. Analiza „Inwestycja — gromadzenie kapitału”	257
6.3.2. Analiza „Inwestycja jednorazowa”	261
6.3.3. Analiza „Inwestycja złożona”	264
6.3.4. Analiza „Inflacja”	267
6.3.5. Analiza „Zdolność kredytowa”	270
6.3.6. Analiza „Inwestycja poprzez kredyt”	273
6.3.7. Analiza „Inwestycja i okres kredytowania”	276
6.3.8. Analiza „Nieruchomość”	280
6.3.9. Analiza „I i II filar”	283
6.3.10. Analiza „III filar”	287
6.3.11. Analiza „Rentier”	289
6.3.12. Analiza „Rentier — wypłata całkowita”	293
6.3.13. Analiza „Porównanie kredytów”	298
6.3.14. Analiza „Jak spłacić kredyt?”	300
6.3.15. Analiza „Kredyt walutowy (spread)”	301

Zakończenie	305
--------------------	------------

Skorowidz	307
------------------	------------

Rozdział

Inwestowanie

■ 5.1. PRZEZ EDUKACJĘ FINANSOWĄ DO INWESTOWANIA

Prowadząc ewidencję swojego budżetu, uporałeś się z rozpoznawaniem poziomu i struktury wpływów i wydatków.

Dostrzegłeś zapewne, że ułatwia to znakomicie utrzymywanie nadwyżki dochodów nad wydatkami.

Chciałbym wierzyć, że przekonałem Cię, by zmienić sposób myślenia z konsumpcyjnego na rozsądnie oszczędnościowy.

Mam nadzieję, że planując wpływy i wydatki, zastanawiałeś się nad sensem oszczędzania, określałeś cele, które chcesz osiągnąć, i metody ich realizacji. W poprzednim rozdziale poznałeś reguły procentu składanego, wartości pieniądza w czasie oraz wagę wczesnego i długookresowego oszczędzania.

Rozumiesz, że część pieniędzy może być zainwestowana. Chciałbyś zarabiać na oszczędnościach, rozsądnie je inwestując, ale nie wiesz, jak się do tego zabrać.

Stoisz przed decyzją i zastanawiasz się, co zrobić z wolnymi środkami. Gdzie właściwie możesz ulokować pieniądze? Zbyt powierzchowna wiedza z zakresu finansów, brak czasu, brak znajomości słownictwa finansowego oraz reguł i zasad rządzących rynkiem finansowym powodują obawy przed inwestowaniem.

Gdy ktoś mówi o inwestowaniu na rynku giełdowym, Ty stwierdzasz, że to hazard. Ale to złe rozumowanie. Hazard to przypadek, alternatywa zero-jedynkowa; albo wygrasz, albo przegrasz. Czy na ruletce będzie kolor czerwony czy czarny, czy liczba, którą obstawiałeś, jest akurat Twoją wylosowaną liczbą — to ślepy los. Nie masz kontroli na swoich pieniądźmi. Nie masz również wpływu na wynik w tej grze.

Inwestowanie, o którym piszę w tej książce, to nie hazard. To proces decyzyjny i działania oparte na prawach obiektywnych. To nauka ekonomii i finansów. Socjologia i psychologia. To znajomość matematyki, statystyki i ekonometrii. To wreszcie prawa rynku. Pojedynczy człowiek nie jest w stanie tego ogarnąć. Czy oznacza to, że nie masz szans? Ależ masz i powinieneś to wykorzystać. Wymienione wyżej dziedziny wiedzy pozwalają zrozumieć reguły inwestowania i pomagają odróżnić je od hazardu. Osiągnięcia tych nauk zostały tak spopularyzowane, że przeciętny inwestor może je racjonalnie i z pożytkiem dla siebie wykorzystać.

Można tylko ubolewać, że system edukacji publicznej nie nadąza za burzliwym rozwojem rynku kapitałowego i finansowego. Tematyka finansów osobistych praktycznie nie jest obecna w programie nauczania na poziomie gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych, a w większości przypadków młody człowiek uczy się finansów na swoich błędach lub polega na wiedzy innych osób — rodziców, znajomych, rzadziej ekspertów rynku finansowego.

Ale za to wydawnictwa udostępniają całą masę podręczników, poradników i monografii poszczególnych instrumentów, popularyzujących zagadnienia inwestycji, wyboru rodzajów i strategii inwestowania. Powszechnie dostępne są w mediach tradycyjnych i w internecie, jak również w bankach i domach maklerskich, wszechstronne opracowania analityczne, wskazówki i porady ułatwiające podjęcie indywidualnych decyzji inwestycyjnych. Szczególnie internet stwarza nowe możliwości rozwoju edukacji, zwiększając dostęp do wartościowych źródeł wiedzy i informacji.

Korzystając z różnych form edukacji finansowej, zdobędziesz wiedzę i umiejętności praktyczne, które są przydatne i niezbędne, byś bez przeszkód mógł realizować swoje cele życiowe i zawodowe, nie ponosząc szkody z powodu niezajomości tematyki finansów osobistych. Nie musi to być wiedza specjalistyczna, która dostępna jest na uczelniach wyższych lub w firmach zajmujących się profesjonalnie doradztwem finansowym.

Wynik w inwestowaniu zależy od nawyku ciągłego uczenia się. Jeśli dotarłeś do tego rozdziału, to znaczy, że chcesz zyskać lub utrwalić wiedzę o instrumentach finansowych, które pozwolą realizować Twoje cele finansowe. Chodzi zwłaszcza o rozwijanie umiejętności i wykształcenie pozytywnych nawyków potrzebnych do umiejętnego zarządzania pieniędzem przy uwzględnieniu celów finansowych wyznaczonych na przyszłość. Przewodnią ideą tej książki jest przekonanie Czytelnika do celowości planowania własnych finansów osobistych, systematycznego oszczędzania i inwestowania w trosce o przyszłość własną i swoich bliskich.

Edukacja finansowa — czy to poprzez samokształcenie za pośrednictwem książek, publikacji, internetu, czy też poprzez uczestnictwo w szkoleniach, warsztatach i grach symulacyjnych — **pozwoli Ci osiągnąć**:

- większą świadomość kompleksowego planowania finansów osobistych,
- wiedzę w zakresie wyboru metod sfinansowania przedsięwzięć — czy z oszczędności, czy z kredytu,
- rozeznanie w usługach oszczędnościowych, bankowych, finansowych i inwestycyjnych,
- uświadomienie pułapek związanych z kredytami.

W rezultacie posiędziesz umiejętność:

- racjonalizacji wydatków i poszerzenia sposobów oszczędzania,
- wypracowania planu finansowego,
- wyboru najodpowiedniejszego dla Ciebie rodzaju inwestycji,
- wyboru strategii i taktyki inwestowania,
- zarządzania nagłymi wydatkami.

Ponadto wiedza finansowa, jaką uzyskasz, może zmienić Twoje nastawienie i filozofię życia:

- weźmiesz sprawy w swoje ręce — bez oglądania się na innych, w tym na instytucje państwowe,
- przekonasz się, że tak jak każdy, Ty też możesz i powinienes planować swoje finanse, oszczędzać i inwestować,
- uwierzysz, że z małych kwot możesz zbierać poważne sumy,
- nauczysz się korzystać z ofert instytucji finansowych,
- skończysz z metodą prób i błędów,
- zaoszczędzisz czas i będziesz mógł doskonalić swoją osobowość, wzbogacając swoje życie duchowe.

Pytania, które powinienes sobie postawić:

- Czy wiesz, ile kosztuje godzina porady prawnej?
- Czy zdajesz sobie sprawę, jaki rachunek wystawi Ci za konsultację profesjonalny doradca finansowy?
- Czy zastanawiałeś się, ile możesz stracić, podejmując niewłaściwą decyzję inwestycyjną, jeśli nie skorzystasz z tych profesjonalnych porad?

Aby móc zrozumieć inwestowanie, trzeba w pierwszej kolejności dokonać przeglądu całego rynku finansowego. Dlatego też zachęcam Cię do przeczytania kolejnego rozdziału, który wyjaśni, czym jest rynek finansowy oraz jak wygląda przepływ środków pieniężnych na tym rynku.

Podsumowanie

Różne formy edukacji finansowej zapewniają wiedzę i umiejętności praktyczne — przydatne i niezbędne, by można było realizować swoje cele życiowe i zawodowe, bez ponoszenia szkody z powodu niezajomości zasad budowy finansów osobistych.

Dzięki tym umiejętnościom staniesz się prawdziwym gospodarzem własnego budżetu i bardziej racjonalnym inwestorem.

Przekonasz się, że Ty też możesz i powinienes planować swoje finanse, możesz i powinienes oszczędzać, a także inwestować. Weźmiesz sprawy w swoje ręce i skończysz z metodą prób i błędów. Zostaniesz głównym gospodarzem swojego budżetu i decydującym strategiem własnych inwestycji.

Pytania

1. Co uzyskasz, korzystając z różnych form edukacji ekonomiczno-finansowej?
2. Jakie formy edukacji ekonomiczno-finansowej są dla Ciebie najbardziej efektywne.

■ 5.2. INWESTYCJE — ISTOTA, CELE, INSTYTUCJE

Oszczędzanie polega na odkładaniu pieniędzy na niespodziewane wydatki, na ewentualne pogorszenie się sytuacji życiowej, ale także na jakiś dalszy cel (szkoła, wakacje, przyszła emerytura itp.).

Zwykle wykorzystujemy do tego konta bankowe, których główną cechą jest to, że są w stanie co najwyżej uchronić nas przed inflacją. Oszczędzanie ma więc na celu ochronę zgromadzonego kapitału przed utratą wartości, a nie wypracowanie zysku.

Inwestowanie natomiast to próba podjęcia ryzyka w celu uzyskania zysku. Im większy zysk ma przynieść inwestycja, tym większe jest prawdopodobieństwo straty.

Inwestowanie warto zacząć jak najwcześniej, nawet od niewielkich kwot (por. rozdział 4. i zasadę 10-28-83).

Inwestowanie to wykorzystanie oszczędności na rzecz przyszłych korzyści.

Inwestując, dokonujesz podziału swego budżetu na część konsumowaną i część przeznaczoną na inwestycje. Przy określonych dochodach zwiększenie części przeznaczonej na konsumpcję oznacza zmniejszenie inwestycji i odwrotnie.

Innymi słowy, inwestycje w dziedzinie finansów osobistych to proces angażowania środków pieniężnych w różne rodzaje przedsięwzięć zawodowych, gospodarczych i finansowych, wyrażający się w:

- pozyskiwaniu rzeczowych składników majątkowych drogą zakupu (nieruchomości, spółek itp.),
- wytwarzanie majątku rzeczowego we własnym zakresie (budowa domu),
- zakup lub tworzenie nowych wartości majątkowych o charakterze nieużytkowym (dzieła sztuki, metale szlachetne, kruszce szlachetne),
- nabywanie papierów wartościowych (np. akcje, obligacje, bony skarbowe).

Najczęściej wyróżnia się dwa rodzaje inwestycji:

- **inwestycje rzeczowe**, w których przedmiot inwestycji ma charakter materialny, a inwestor oczekuje, iż wartość przedmiotu inwestycji wzrośnie w okresie inwestycji,
- **inwestycje finansowe**, w których przedmiot inwestycji jest instrumentem finansowym, a więc ma charakter niematerialny.

W ujęciu rzeczowym są to przepływy dóbr w wyniku zamiany środków finansowych na dobra rzeczowe, usługi, prawa użytkowania w celu osiągnięcia w następnych okresach dodatkowych dochodów lub oszczędności kosztów.

W ujęciu finansowym jest to transfer środków pieniężnych (przepływ kapitału).

Zarówno w jednej, jak i drugiej perspektywie jest to każde wykorzystanie kapitału w celu jego powiększenia. Inwestycje te są narzędziem wykorzystania zasobów finansowych. Najważniejsze dla inwestora to właściwie ocenić efektywność inwestycji i lokować te zasoby w przedsięwzięcia najkorzystniejsze, tzn. przynoszące maksymalne korzyści przy możliwym do zaakceptowania poziomie ryzyka.

Istnieje wiele możliwości inwestycji rzeczowych. Tradycyjnymi możliwościami są np. inwestycje w nieruchomości, inwestycje w złoto, inwestycje w dzieła sztuki. W przeciwieństwie do inwestycji rzeczowych, w inwestycjach finansowych przedmiot inwestowania sam w sobie nie przedstawia wartości użytkowej, lecz jedynie wartość pieniężną. Oznacza to, że w inwestycjach finansowych przedmiot inwestowania nie mógłby służyć zaspokojeniu potrzeb konsumpcyjnych.

Cele inwestowania — wydatkowanie środków pieniężnych dla zabezpieczenia oszczędności lub odniesienia korzyści w późniejszym okresie. Jest to więc ochrona posiadanych aktywów, czerpanie z nich dochodów lub oczekiwanie na zysk.

Cele te można określić jako odkładanie konsumpcji na przyszłość lub angażowanie kapitału w celu jego pomnażania.

Podstawowe cele inwestowania

Zgromadzenie środków na zakup konsumpcyjny — cel zostaje osiągnięty, gdy wartość końcowa inwestycji nie jest mniejsza niż przewidywana cena przedmiotu, którego zakup jest planowany.

Zwiększenie wielkości kapitału — celem jest uzyskanie maksymalnej możliwej wartości kapitału na koniec okresu inwestowania.

Uzyskiwanie stałych dochodów — w tym przypadku, inwestując, uzyskujemy w regularnych odstępach czasu środki umożliwiające bieżącą konsumpcję (np. działalność rentierska).

Bezpieczeństwo — celem inwestowania jest zabezpieczenie się przed utratą kapitału.

Zachowanie płynności — inwestorowi chodzi o zapewnienie szybkiej zamiany wybranego instrumentu finansowego na gotówkę.

Podsumowanie

Inwestowanie to dysponowanie oszczędnościami na rzecz przyszłych korzyści — to proces decyzyjny i działania oparte na obiektywnych prawach społecznych, gospodarczych i ekonomiczno-finansowych. Jest to każde wykorzystanie kapitału w celu jego powiększenia. W ujęciu rzeczowym są to przepływy dóbr w wyniku zamiany środków finansowych na dobra materialne, usługi, prawa użytkowania — w celu osiągnięcia w następnych okresach dodatkowych dochodów lub oszczędności kosztów. W ujęciu finansowym jest to transfer środków pieniężnych (przepływ kapitału).

Inwestując w dziedzinie finansów osobistych, podejmujesz decyzję o lokowaniu środków pieniężnych w różne rodzaje przedsięwzięć zawodowych, gospodarczych i finansowych.

Pytania

1. Przeanalizuj różnice między oszczędzaniem i inwestowaniem. Określ główną różnicę z Twojego punktu widzenia.
2. Z jakimi zdarzeniami i czynnościami kojarzy Ci się proces inwestowania?
3. Spróbuj pogrupować znane Ci dotychczas rodzaje inwestycji z dwoma głównymi ich typami: rzeczowymi i finansowymi.
4. Jakie są ogólne cele (efekty) inwestowania?

■ 5.3. GDZIE INWESTOWAĆ?

PRZEGLĄD RYNKÓW INWESTYCYJNYCH

Chciałbyś korzystnie ulokować swoje pieniądze, a jednocześnie obawiasz się ryzyka. W co najlepiej zainwestować oszczędności? Skąd mieć pewność, że inwestycja przyniesie zysk? Ile można zyskać? Jak nie stracić?

Pomogę Ci znaleźć odpowiedź na te i inne pytania.

Na każdym rynku inwestycyjnym, także w Polsce, w praktyce nie występuje zbieżność trendów na wszystkie rodzaje inwestycji jednocześnie. Wręcz przeciwnie, trendy w poszczególnych rodzajach inwestycji są często diametralnie różne. Z tych względów najlepszą metodą na ograniczenie ryzyka i uzyskiwanie w dłuższym terminie optymalnych zysków jest dywersyfikacja inwestycji. Aby ograniczyć ryzyko, jakie niesie ze sobą zmienny rynek, każdy inwestor średnio- i długoterminowy, niezależnie od wielkości posiadanego kapitału powinien odpowiednio skonstruować swój portfel inwestycyjny.

W każdym przypadku sam musisz określić swoje cele, profil inwestycyjny (przede wszystkim stosunek do ryzyka) i horyzont czasowy. Żeby wybrać właściwie, powinieneś poznać obszary inwestowania, czyli rynki, na których dokonuje się transakcji inwestycyjnych. Pozwala Ci to na zróżnicowanie portfela posiadanych aktywów oraz umożliwi ograniczenie ryzyka związanego z inwestycjami.

Rynki te są różnie klasyfikowane — proponuję Ci zapoznanie się z nimi według następującego schematu i w podanej kolejności:

- rynek finansowy,
- rynek pieniężny,
- rynek kapitałowy,
- rynek walutowy,
- rynek instrumentów pochodnych,
- rynek nieruchomości,

➤ 5.3.1. Rynek finansowy

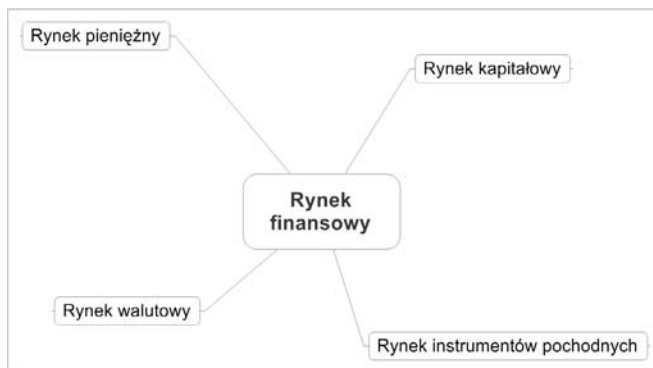
Rynek finansowy nazywany jest często rynkiem kapitału. Obejmuje rozliczanie wszystkich transakcji na nim dokonywanych. Poprzez rynek należy rozumieć obszar instytucjonalny — organizowany przez państwa, instytucje, podmioty gospodarcze i osoby fizyczne — na którym spotykają się:

- aktywa finansowe podlegające obrotowi i ich cena,
- dostawcy aktywów finansowych,
- nabywcy,
- instytucje pośredniczące w obrocie, np. giełda papierów wartościowych.

Rynek finansowy umożliwia posiadaczowi kapitału jego zainwestowanie, a podmiotom zgłaszającym zapotrzebowanie na kapitał — zaspokojenie potrzeb. **Warunkiem wzrostu gospodarki jest inwestowanie**. Istnieje więc potrzeba wystąpienia mechanizmu pozwalającego na przesunięcie czasowo wolnych środków od oszczędzających do inwestujących.

Wszystkie transakcje na rynku przechodzą od osoby do osoby, od instytucji do instytucji, od sprzedających do kupujących. To nic innego jak przepływ pieniędzy między oszczędzającymi a dokonującymi inwestycji. Funkcjonowanie rynku finansowego pozwala inwestorom na zróżnicowanie portfela posiadanych aktywów oraz umożliwia ograniczenie ryzyka związanego z inwestycjami; aby inwestować, niezbędne są środki finansowe. Ich źródłem mogą być niewykorzystane środki finansowe zwane oszczędnościami. **Na rynku znajdują się osoby mające nadwyżkę finansową oraz osoby potrzebujące kapitału**. Pożyczkobiorca pożycza pieniądze od pożyczkodawcy według określonej stopy procentowej i na określony czas. **Sto- pa procentowa jest ceną pieniądza**. Występuje strona podażowa i popytowa na kapitał pożyczkowy. Następuje wycena kapitału i dochodzi do transakcji po ustalonej cenie.

Rynki finansowe są klasyfikowane według różnych kryteriów. Najczęściej okres dysponowania środkami pieniężnymi oraz cele, na które są przeznaczone pieniądze, dzielą je na rynek pieniężny, kapitałowy, walutowy i instrumentów pochodnych (rysunek 5.1).

Rysunek 5.1. Podział rynku finansowego

Rynek pieniężny

Rynek pieniężny jest częścią rynku finansowego, jest rynkiem obrotu kapitału z okresem zwrotu nieprzekraczającym jednego roku. Rynek pieniężny jest rynkiem pozagiełdowym. Pozwala uczestnikom zaciągać pożyczki i dokonywać inwestycji. To nic innego jak dokonywanie transakcji z rynków, gdzie jest nadmiar pieniędzy do rynków, gdzie ich brakuje.

Rynek pieniężny dostarcza więc kapitału krótkoterminowego na finansowanie działalności bieżącej banków, przedsiębiorstw, innych podmiotów i osób fizycznych. Chroni banki przed niewypłacalnością, stanowi rynek rezerw kasowych systemu bankowego i gospodarki finansowej państwa. Jest miejscem spotkania popytu na pieniądź i jego podaży — spotkania podmiotów dysponujących nadmiarem pieniądza i cierpiących na jego niedobór. Pieniądź jest tu towarem posiadającym swoją wewnętrzną wartość. Dzięki rynkowi pieniężnemu pieniądź zostaje przekazany z miejsca, w którym jest jego nadmiar, do miejsca zapotrzebowania — drogą udzielania kredytów bądź przez sprzedaż papierów wartościowych.

Transakcji na rynku pieniężnym dokonują m.in.:

- banki,
- państwo,
- samorządy terytorialne,
- przedsiębiorstwa,
- instytucje ubezpieczeniowe,
- osoby fizyczne.

Każdy z dokonujących transakcji może być pożyczkodawcą lub pożyczkobiorcą. Podstawową rolę na rynku pieniężnym spełnia bank centralny, który, realizując swą politykę pieniężną, wpływa na wielkość podaży pieniądza i cenę kredytu.

Lokując pieniądze w banku, stajesz się pożyczkodawcą dla banku — pożyczasz swoje pieniądze. Oprocentowanie, jakie otrzymujesz od banku, to nic innego jak cena, jaka jest oferowana przez bank. Następnie bank zgromadzone środki pożyczka innemu podmiotowi.

Różnica między oprocentowaniem pobieranym od udzielonych kredytów a oprocentowaniem, które bank płaci od depozytów, stanowi zarobek banku.

Na rynku pieniężnym pieniądź jest w sposób ciągły wyceniany.

W zależności od tego, ile podmiotów jest kupujących i sprzedających, ustalana jest cena pieniądza, czyli stopa procentowa.

Jeśli na rynku pieniężnym jest więcej osób kupujących (pożyczających pieniądze) niż lokujących pieniądze, cena pieniądza rośnie. W związku z tym jest wyższa stopa procentowa.

Jak można sprawdzić cenę pieniądza?

Ze względu na okres, na który została zawarta transakcja, można podzielić depozyty bankowe na krótko- i długoterminowe.

1. Depozyty krótkoterminowe obejmują okres do jednego miesiąca.

- **Overnight** (O/N) — depozyt jednodniowy, rozpoczynający się w dniu zawarcia transakcji, a zapadający w następnym dniu roboczym po dniu zawarcia transakcji,
- **Tomnext** (T/N) — depozyt rozpoczynający się w pierwszym dniu roboczym po dniu zawarcia transakcji, a zapadający w następnym dniu roboczym,
- **Spot next** (S/N) rozpoczyna się w drugim dniu roboczym od dnia zawarcia transakcji, a zapada następnego dnia roboczego),
- Inne depozyty do jednego miesiąca.

2. Depozyty długoterminowe obejmują okres od jednego miesiąca do roku. Najczęściej spotykane to:

- 1M — jednomiesięczne,
- 3M — trzymiesięczne,
- 6M — sześciomiesięczne,
- 9M — dziewięciomiesięczne,
- 1R — roczne.

Banki muszą utrzymywać rezerwy obowiązkowe. Na koniec dnia na rachunek rezerw w banku centralnym muszą one odprowadzić **około 8 – 10% wielkości wszystkich depozytów bankowych**. Nadwyżki finansowe ponad rezerwy mogą być inwestowane na rynku międzybankowym. W przypadku niedoboru środków bank może zakupić środki pieniężne. Odpływ gotówki powoduje, że bank musi pożyczyć pieniądze na rynku międzybankowym, płacąc określoną cenę.

Cena pieniądza, czyli stopa procentowa, jest określana codziennie na rynku międzybankowym.

W Polsce dla złotych depozytów międzybankowych stosuje się wskaźniki **WIBOR** i **WIBID**.

WIBOR (ang. *Warsaw Interbank Offered Rate*) wyliczany jest na polskim rynku bankowym. Jest to średnia stopa procentowa, według jakiej banki udzielają pożyczek na pieniężnym rynku bankowym.

WIBID (ang. *Warsaw Interbank Bid Rate*) — stopa procentowa, jaką banki zapłacą za środki przyjęte w depozyt od innych banków. WIBID i WIBOR publikowany jest w prasie ekonomicznej.

Najbardziej znane kursy na rynku europejskim to **kursy rynku londyńskiego i EURIBOR**.

LIBID — stopa procentowa depozytów pożyczanych przez banki londyńskie (*London Interbank Bid Rate*).

LIBOR — stopa procentowa kredytów oferowanych na rynku międzybankowym w Londynie, ustalana o godz. 11.00 czasu londyńskiego.

EURIBOR — stopa procentowa kredytów oferowanych przez jeden bank innemu bankowi na europejskim rynku międzybankowym w Brukseli, ustalana o godz. 11.00. Jest to średnie notowanie z 57 największych banków ze strefy euro, ustalone przez *Federation Bancaire de L'Union Europeenne* (FBE) w Brukseli o godz. 11.00.

Stopy WIBOR i WIBID oraz pozostałe są publikowane w prasie codziennej — w *Rzeczpospolitej*, *Parkiecie*, *Gazecie Wyborczej*. Poniżej podane są przykładowe tablice kursowe.

Depozyty międzybankowe w Polsce — WIBOR, WIBID

11.05.2007	O/N	T/N	1 W	1 M	3 M	6 M	9M	1 Y
WIBID	4,20	4,20	4,23	4,23	4,25	4,35	4,46	4,56
WIBOR	4,37	4,38	4,39	4,40	4,44	4,55	4,66	4,75

WIBOR — stopa, według której bank zaciąga pożyczki.

WIBID — stopa, według której bank udziela pożyczek.

Depozyty międzybankowe w Europie — EURIBOR, LIBOR, LIBID

BRUKSELA	EURIBOR		1 M	2 M	3 M	6 M	1 Y
EUR	EURIBOR		3,8600	3,9900	4,0400	4,1400	4,2900
LONDYN	LIBOR		1 M	2 M	3 M	6 M	1 Y
USD	LIBOR		5,3200	5,3400	5,3600	5,3588	5,2919
EUR	LIBOR		3,8748	4,0080	4,0601	4,1600	4,3025
GBP	LIBOR		5,6575	5,6963	5,7619	5,8588	5,9850
CHF	LIBOR		2,2117	2,3250	2,3808	2,5108	2,6950
JPY	LIBOR		0,6269	0,6500	0,6656	0,7475	0,8538
LONDYN	LIBID		1 M	2 M	3 M	6 M	1 Y
USD	LIBID		5,1950	5,2150	5,2350	5,2337	5,1669
EUR	LIBID		3,7498	3,8830	3,9351	4,0350	4,1775
GBP	LIBID		5,5325	5,5713	5,6369	5,7337	5,8600
CHF	LIBID		2,0867	2,2000	2,2558	2,3858	2,5700

Ceną kredytów na rynku pieniężnym jest stopa procentowa.

Stopy procentowe stanowią koszt inwestycji. Im wyższa stopa procentowa, tym wyższy dług. Przy zadłużaniu się zwróć uwagę, jaki jest WIBOR i jaka jest dodatkowa marża banku, czy WIBOR jest 3-miesięczny, czy roczny. W pierwszej tabeli WIBOR dla depozytów 3-miesięcznych wynosi 4,44%, dla depozytów jednorocznych wynosi 4,75%. Różnica wynosi 0,31%. Dodatkowo dochodzi marża banku. Twoje zobowiązanie się zwiększa, zwracaj uwagę na wysokość stóp procentowych, może będzie warto przewalutować kredyt.

Od czego zależy wysokość stóp procentowych?

- Od stopy inflacji.
- Od popytu i podaży na pieniądź.
- Od oczekiwań rynku dotyczących posunięć banku centralnego.

Stopa procentowa jest narzędziem, które wykorzystuje bank centralny. Niższe stopy procentowe zwiększają wzrost gospodarczy. Pożyczanie pieniądza staje się tańsze, więc dużo osób się zadłuża, zwiększa się konsumpcja, która powoduje wzrost cen, zwiększenie inflacji. Bank centralny podwyższa stopy procentowe, które hamują wzrost gospodarczy. Pieniądź staje się drogi.

Oprócz tych wszystkich głównych czynników, które wpływają na wysokość rynkowych stóp procentowych, czyli cenę pieniądza, można wymienić dodatkowe. Pisałem o tym w drugim rozdziale.

Są to:

- **Wartość kapitału** — oferowana wartość kapitału, która zależy od sytuacji pożyczkobiorcy. Gdy sytuacja jest trudna, bank w cenę kredytu musi w kalkulować ryzyko kredytowe; gdy sytuacja pożyczkobiorcy jest stabilna, pożyczkodawca może zaoferować większy kapitał oraz lepsze oprocentowanie.
- **Zdolność kredytowa pożyczkobiorcy** — zdolność do spłaty zadłużenia.
- **Okres kredytowania** — w zależności od zapotrzebowania na kredyt stopy procentowe się różnią w odniesieniu do różnych terminów płatności.

Pytania

1. Co to jest rynek pieniężny i zasady jego funkcjonowania?
2. Co to jest O/N, T/N, S/N?
3. Co to jest WIBOR i WIBID?
4. Co to jest LIBOR i LIBID?
5. Co to jest EURIBOR?
6. Co jest ceną kredytu?
7. Od czego zależy wysokość stóp procentowych?

Podsumowanie

Rynek pieniężny jest częścią rynku finansowego. Jest rynkiem pozagiełdowym o terminie zapadalności do jednego roku. Jest rynkiem krótkoterminowym.

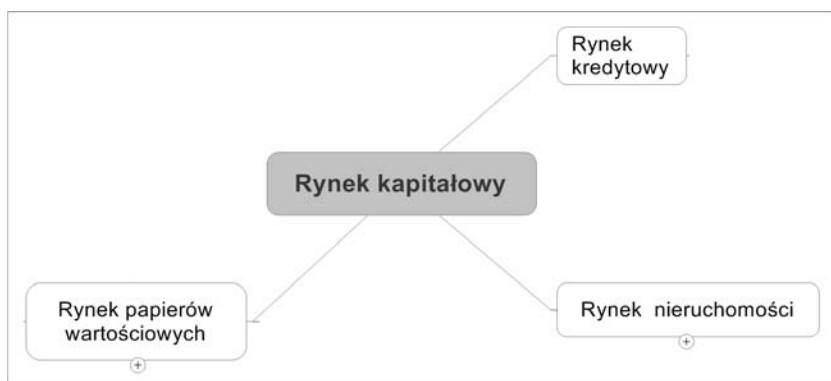
Transakcje na rynku pieniężnym są zawierane w celu regulacji płynności banków oraz w celu zarobkowym (w celu zarabiania na różnicy między sprzedażą a zakupem środków pieniężnych na określony czas). Stopa procentowa jest ceną pieniądza, jaką jest gotów zapłacić

pożyczkobiorca za dysponowanie nimi przez określony czas; równocześnie jest ceną, za jaką dający pieniądze jest skłonny zrezygnować z jej dysponowania.

Stopa procentowa na rynku międzybankowym wyrażona jest w postaci kursu kupna i kursu sprzedaży. WIBOR i WIBID opierają się na zmiennej stopie procentowej międzybankowego rynku depozytowego i są publikowane m.in. w prasie codziennej.

Rynek kapitałowy

Rynek kapitałowy jest częścią rynku finansowego. Rynek kapitałowy można zdefiniować i przedstawić jako schemat rynku papierów wartościowych, rynku kredytowego i rynku nieruchomości (rysunek 5.2). **To nic innego jak rynek kapitałów średnio i długoterminowych o zapadalności powyżej jednego roku, przeznaczonych na finansowanie inwestycji.**

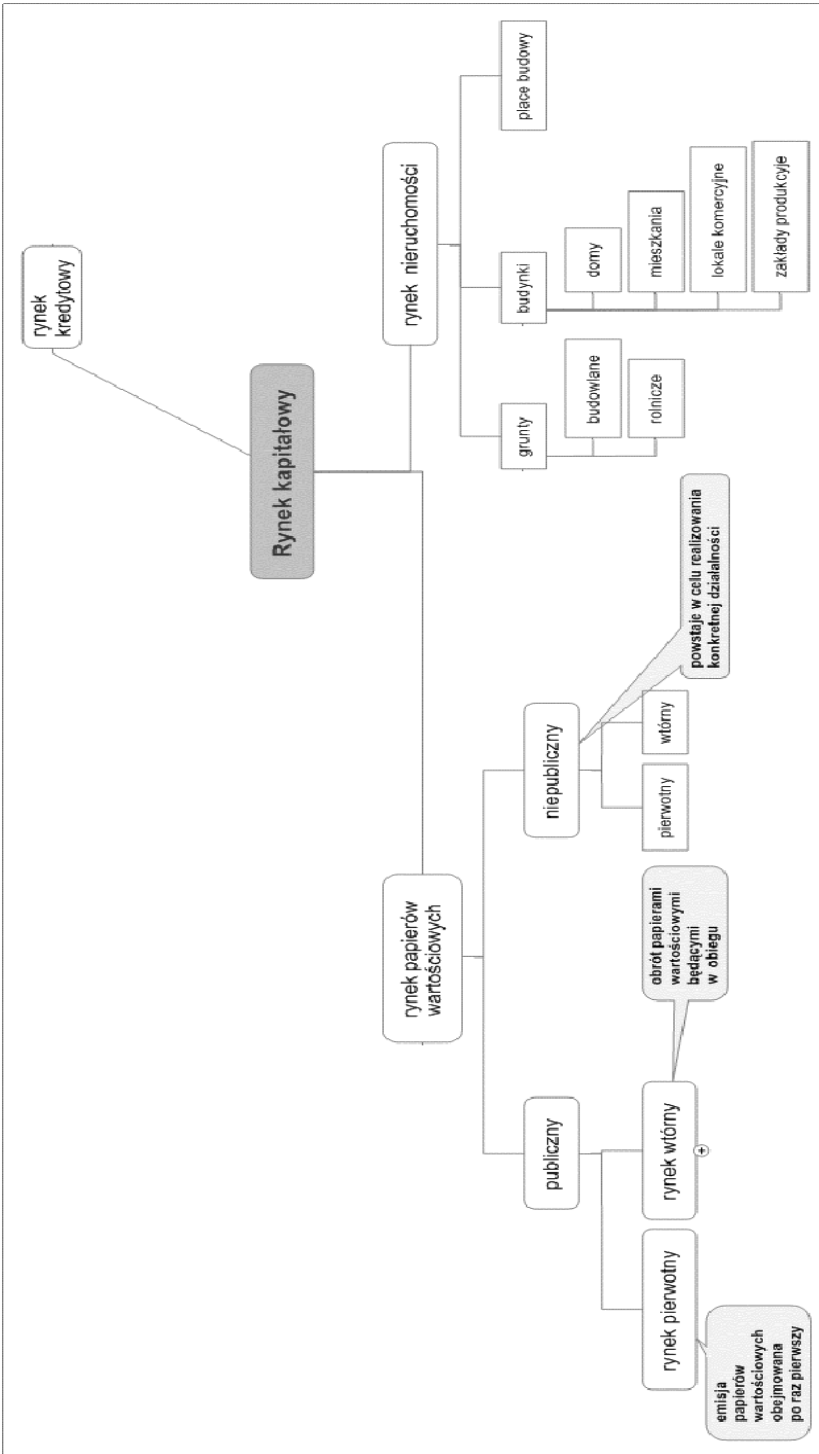
Rysunek 5.2. Podział rynku kapitałowego (część 1.)

Środki uzyskane na rynku kapitałowym są przeznaczone na cele inwestycyjne. Rynek kapitałowy dzielony jest przez ekonomistów na różne segmenty. Ze względu na nadzór i jego zakres większość krajów dzieli rynek kapitałowy na rynek publiczny i niepubliczny. Rynek w Polsce regulują ustawy: o obrocie instrumentami finansowymi, o nadzorze nad rynkiem kapitałowym, o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych. Zanim spółki zaczną potrzebować dużych kapitałów, znajdują się na rynku niepublicznym. Są to także firmy, które korzystają z rynku kredytów oraz środków własnych.

Ze względu na osobę oferującą wyemitowane instrumenty finansowe rynek dzielony jest na **rynek pierwotny** i **wtórny**. Poniższy rysunek pokazuje rozbudowany podział rynku kapitałowego.

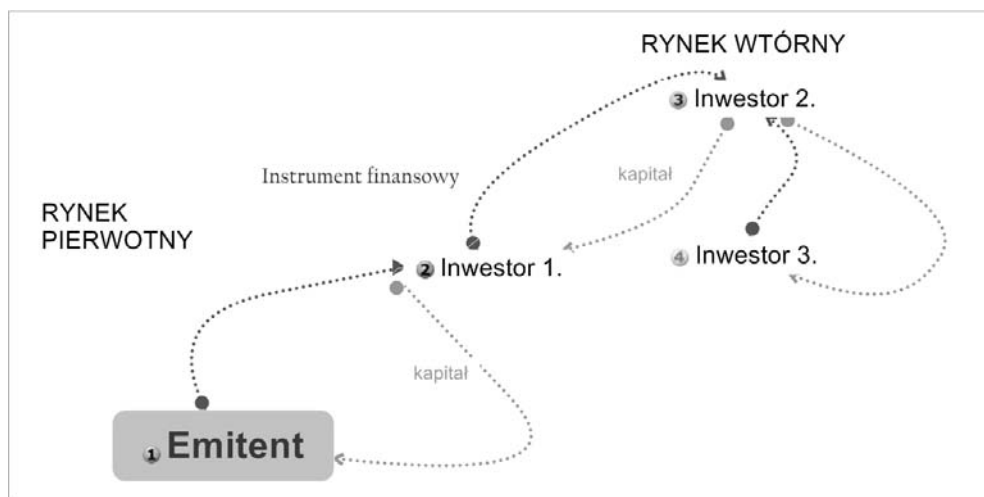
Na rynku pierwotnym występują wszystkie nowe emisje papierów wartościowych. Wyemitowane instrumenty (np. obligacje, akcje) są sprzedawane pierwszy raz inwestorom.

Rynek wtórny zapewnia płynność w obrocie papierami wartościowymi. Gdybyś wiedział, że nie możesz sprzedać szybko swoich np. akcji, tobyś na pewno ich nie zakupił.

Rysunek 5.3. Podział rynku kapitałowego (część 2.)

Rynek wtórny jest niezbędny do prawidłowego funkcjonowania rynku pierwotnego. Obieg kapitału na obu rynkach obrazuje poniższy schemat (rysunek 5.4).

Rysunek 5.4. Podział rynku pierwotnego i wtórnego

Rynek pierwotny — zgodnie z obowiązującym prawem w Polsce (o publicznym obrocie papierami wartościowymi i funduszach powierniczych) występuje sprzedaż nowych emisji papierów wartościowych przez emitenta za pośrednictwem domu maklerskiego inwestorom strategicznym i indywidualnym.

Papiery wartościowe mogą być oferowane w drodze emisji publicznej i niepublicznej. Emisja publiczna skierowana jest do więcej niż 300 osób. Wykorzystuje się tu środki masowego przekazu. W przypadku, gdy oferta jest kierowana do mniejszej liczby osób (poniżej 300), papiery wartościowe udostępnia się w drodze emisji niepublicznej. Przykładem może być oferowanie w procesie prywatyzacji przez Skarb Państwa akcji pracownikom związanym z przedsiębiorstwem. Rynek pierwotny oferuje papiery wartościowe po cenie emisyjnej. Wpływy z tytułu emisji zasilają kapitał emitenta.

Rynek wtórny — jest segmentem rynku kapitałowego, na którym dokonuje się kupna i sprzedaży papierów wartościowych pomiędzy inwestorami.

Rynek wtórny wycenia instrumenty finansowe na podstawie sytuacji finansowej emitenta.

Rynek wtórny papierów wartościowych dzieli się ze względu na rodzaj podmiotów (spółek) oraz sposób obrotu papierami wartościowymi na **rynek giełdowy** i **pozagiełdowy**.

Rynkiem giełdowym jest w Polsce Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie. Rynkiem pozagiełdowym jest MTS-CeTO S.A. Do rynku wtórnego można zaliczyć także **segment rynku prywatnego (niepublicznego)**, który realizuje określone cele działalności gospodarczej. Spółki, zanim osiągną odpowiednią wielkość, znajdują się na rynku prywatnym.

Podsumowanie

Rynek kapitałowy to segment rynku finansowego, na którym dokonywane są emisje średnio- i długoterminowych instrumentów, przeznaczonych na finansowanie inwestycji. Zwyczajowo (ale też w przepisach prawnych wielu krajów) cezurą czasową oddzielającą rynek pieniężny od kapitałowego jest termin zapadalności instrumentu finansowego, wynoszący jeden rok. Rynek papierów wartościowych dzieli się na pierwotny i wtórny, a ten ostatni na giełdowy i pozagiełdowy. Na rynku pierwotnym występuje sprzedaż nowych emisji papierów wartościowych przez emitenta za pośrednictwem domu maklerskiego inwestorom strategicznym i indywidualnym. Rynek wtórny jest segmentem rynku kapitałowego, na którym dokonuje się kupna i sprzedaży papierów wartościowych pomiędzy inwestorami.

Pytania

1. Kto sprzedaje, a kto kupuje na rynku pierwotnym?
2. Jakie segmenty rozróżnia się w rynku kapitałowym?
3. Na co przeznaczają się środki uzyskane z rynku kapitałowego?

Rynek walutowy

Rynek walutowy to rynek, na którym inwestuje się w waluty i handluje się walutami. Handel może odbywać się zarówno na rynku kasowym (wymiana jest dokonywana natychmiast), jak i rynku terminowym (wymiana zostanie dokonana w późniejszym, ściśle określonym terminie). Na rynku tym tworzy się kurs wymiany, który odzwierciedla stosunek ceny między dwoma walutami.

Najważniejszymi uczestnikami rynku walutowego są banki komercyjne, wyspecjalizowane firmy brokerskie, międzynarodowe domy maklerskie, niektóre wielkie korporacje oraz inwestorzy, którzy zajmują się wyłącznie spekulacją transakcjami krótkoterminowymi. Bardzo aktywne są podmioty zajmujące się eksportem bądź importem. Do trzeciej istotnej grupy uczestników rynku walutowego należą banki centralne, które sprzedają lub skupują walutę w celu zapobiegania nadmiernemu wzrostowi bądź spadkowi danej waluty (interwencje banków centralnych).

Waluta to pieniądź będący prawnym środkiem płatniczym w danym kraju. Obydwie kategorie (pieniądz i waluta) są używane zamiennie, z tym że określenie „waluta” stosuje się przede wszystkim w obszarach szeroko rozumianej wymiany międzynarodowej. W takim ujęciu waluta jest pojmowana jako środek rozliczeniowy oraz środek płatniczy w transakcjach międzynarodowych.

Na rynkach walutowych największe znaczenie mają: dolar amerykański, euro, frank szwajcarski, funt brytyjski oraz jen japoński.

O pieniądzach krajowych mówimy, że są walutą, gdy krajowa jednostka monetarna jest wymienna na inne waluty obce. Żeby pieniądź narodowy jakiegokolwiek kraju był walutą, musi być wymienny. Wymienialność waluty jest to gwarantowana prawem możliwość swobodnej wymiany waluty krajowej na dowolną walutę obcą lub odwrotnie.

Kursem walutowym nazywamy stosunek wymiany waluty zagranicznej na walutę krajową. Innymi słowy, jest to cena jednostki pieniężnej jednego kraju wyrażana w jednostkach pieniężnych innego kraju.

Tak rozumiany kurs walutowy określany jest na rynku walutowym. Kursy walut kształtują się pod wpływem czynników fundamentalnych, m.in. sytuacji gospodarczej poszczególnych państw, poziomu dochodu narodowego, stóp procentowych, inwestycji zagranicznych, bilansu handlowego państwa, deficytu budżetowego, zadłużenia zagranicznego, a także wydarzeń politycznych.

Zasadniczą rolę odgrywa jednak prawo popytu i podaży. Uczestnicy rynku są bardzo zróżnicowani, ich liczba jest ogromna, motywy często sprzeczne, dlatego też bardzo trudno jest przewidzieć poziom notowań danej waluty. Jednakże niektóre banki centralne interweniują, aby utrzymać oczekiwany poziom kursu walutowego własnego kraju.

Kursy walutowe wpływają na inflację oraz preferencyjność eksportu i importu w poszczególnych krajach i globalnie.

Dewaluacja waluty danego kraju powoduje wzrost eksportu i ograniczenie importu. Modelowy przebieg procesów makroekonomicznych jest następujący. Przychody eksporterów wyrażone w walucie krajowej rosną. Rosną również ceny towarów importowanych, co po pewnym czasie powoduje wzrost kosztów krajowych, nieatrakcyjność eksportu i zwiększenie importu. Zwiększenie kosztów i cen powoduje inflację, a zwiększenie importu zwiększa popyt na waluty obce i w konsekwencji następuje ponowny spadek kursu waluty. Wzrost kursu waluty powoduje proces odwrotny.

Na rynku walutowym dokonuje się transakcji natychmiastowych (ang. *spot*) i terminowych (ang. *futures*).

Transakcji natychmiastowych dokonuje się według uzgodnionego kursu niezwłocznie lub co najwyżej w ciągu 2 dni roboczych od dnia zawarcia kontraktu transakcji.

Transakcji terminowych dokonuje się po cenach ustalonych w dniu transakcji na notowane na giełdzie instrumenty finansowe lub towary, z realizacją w ustalonym terminie.

Do niedawna operacje na rynku walutowym były praktycznie niedostępne dla inwestorów nieinstytucjonalnych.

Ze względu na duże jednostki transakcyjne i wysokie wymagania finansowe głównymi uczestnikami rynku walutowego były banki, firmy brokerskie, międzynarodowe domy maklerskie i wielkie korporacje.

Rozwój e-komunikacji, powszechna komputeryzacja i dostępność internetu umożliwiły obecnie aktywny dostęp do rynku walutowego wielu inwestorom indywidualnym na całym świecie.

Zapewnia to Forex, czyli największy na świecie rynek finansowy z dziennym obrotem liczonym w bilionach dolarów, na którym przez 24 godziny na dobę realizowane są transakcje walutowe. Jednak jest to wartość obrotu, a nie zaangażowanych środków, gdyż na rynku

tym funkcjonuje potężna dźwignia finansowa (lewar). Każdej transakcji może bowiem odpowiadać jedynie 0,5% wartości transakcji, zatem gotówka zaangażowana przez inwestora jest o odpowiednią liczbę razy mniejsza. Rynek ten otwarty jest 24 godziny na dobę, od 23.00 w niedzielę do 23.00 w piątek czasu lokalnego.

Dzisiaj wielu inwestorów zarabia pieniądze na transakcjach walutowych, korzystając z niezwyklej płynności rynku Forex, jego przejrzystości i silnych trendów technicznych.

Rynek Forex jest rynkiem OTC (ang. *Over The Counter*), co oznacza, że transakcje są realizowane przez dwie strony, a obrót nie jest scentralizowany przez żadną giełdę. Handel rozpoczyna się w Sydney, a następnie przenosi do Tokio, Londynu, aby zakończyć się w Nowym Jorku.

Waluty na rynku są kwotowane parami. Kwotowania odbywają się w systemie BID/ASK. BID jest ceną kupna, ASK — ceną sprzedaży. Podstawą zarabiania na rynku Forex jest zmienność kursów walutowych.

Rynek walutowy jest ściśle powiązany z rynkiem pieniężnym, a kursami walut rządzą proste mechanizmy popytu i podaży. Zdarzenia powodujące wzrost popytu na walutę podnoszą jej cenę, a wydarzenia powodujące wzrost podaży obniżają ją (patrz wyżej o czynnikach fundamentalnych wpływających na kondycję waluty). Codziennie z różnych krajów spływają interesujące informacje, a inwestor ma do wyboru różne pary walut, na których może dokonywać transakcji.

Forex charakteryzuje się:

- silnymi trendami,
- brakiem hossy i bessy (jeśli w danej parze jedna waluta spada, to druga rośnie),
- płynnością,
- skutecznością strategii zabezpieczających (popularne są zlecenia „stop loss” i z limitem ceny),
- bardzo duże lewarowanie.

Dostępne są platformy transakcyjne oferowane przez największe na świecie firmy brokerskie z modułami składania zleceń, bieżącymi wiadomościami, wykresami kursów, analizami itp., co pozwala samodzielnie składać zlecenia w trybie ciągłym i natychmiastowym.

Jeszcze kilka lat temu, aby inwestować na rynku Forex, trzeba było posiadać minimum równowartość kilku tysięcy dolarów, niezbędną do otwarcia konta na jednej z platform umożliwiających handlowanie walutami. W ciągu kilku ostatnich lat pojawiło się wiele elektronicznych platform, gdzie depozyt potrzebny do otwarcia konta jest wielokrotnie mniejszy. Aby rozpocząć inwestowanie na tej platformie, wystarczy wpłacić kilkaset dolarów, czyli przy obecnym kursie dolara równowartość ok. 300 – 500 złotych.

Możesz w każdej chwili podjąć decyzję. Wiele par walut, ogromna płynność oraz możliwości lewarowania dają szansę wielokrotnego otwierania i zamykania pozycji z zyskiem w ciągu jednego dnia.

Inwestowanie na Foreksie wiąże się jednakże z ryzykiem ze względu na istniejącą tam dźwignię finansową. Procentowe zyski i straty są wielokrotnie wyższe od procentowych zmian kursów walutowych.

Przydatne informacje

1. W zdecydowanej większości przypadków walutą bazową jest dolar. Kursy większości najważniejszych walut podawane są z dokładnością do czwartego miejsca po przecinku, w formie dwóch liczb — kursu kupna (BID) oraz kursu sprzedaży (ASK).
2. Spread, czyli różnica między kursem kupna i sprzedaży, jest najczęściej jedynym kosztem, jaki ponoszą inwestorzy na Foreksie, gdyż na platformach w zasadzie nie pobiera się żadnych prowizji ani opłat. Spread dla poszczególnych par walutowych może się różnić. W przypadku pary (USD – PLN) spread jest kilkanaście razy większy niż dla EUR – USD. Różnice spowodowane są wielkością i płynnością obrotów.
3. Najmniejszą jednostką transakcyjną jest *pips* (ang. *price interest point*). Przy kursach podawanych z dokładnością do czterech miejsc po przecinku pips to 0,0001. Na przykład wzrost kursu z 2,2500 do 2,2510 to wzrost o 10 pipsów.
4. Na Foreksie obraca się tzw. lotami, opiewającymi na znaczne kwoty. Inwestor musi posiadać na rachunku jedynie depozyt zabezpieczający (margin) w określonej wielkości (jest to jednocześnie stopień lewarowania). Jeśli dla pary walut minimalna wartość transakcji, czyli lot, wynosi 100 000 USD, to 1 pips jest wart $100\,000 \times 0,0001 = 10$ USD.
5. Na stronach internetowych można sprawdzić wiarygodność danego brokera — jaką ma pozycję na rynku, czy jest to firma z wieloletnią tradycją, czy współpracuje z nim wiarygodny, znany na światowych rynkach bank, jaki jest koszt utrzymania rachunku.
6. Depozyt zabezpieczający. Zwróć uwagę na to, jakiej sumy pieniędzy wymaga broker przy zakładaniu rachunku.
7. Brokerzy udostępniają swoim klientom możliwość otwarcia rachunku DEMO. Możesz dokonywać na nim fikcyjnych transakcji i nabywać niezbędne doświadczenie. Możesz i powinieneś, przed rozpoczęciem rzeczywistego inwestowania, założyć sobie kilka rachunków DEMO, poćwiczyć na nich przez kilka miesięcy i porównać je. Dopiero po tym treningu inwestuj, wybierając najodpowiedniejszą ofertę.

Uważaj na ryzyko. Na rynku walutowym działa potężna dźwignia finansowa (lewar). Działa mnożnikowo w dwie strony: winduje wielokrotnie zyski, ale w tej samej proporcji oddziałuje na straty.

Podsumowanie

Rynek walutowy to rynek, na którym inwestuje się w waluty i handluje się walutami. Na rynku tym tworzy się kurs wymiany, który odzwierciedla stosunek ceny między dwiema walutami.

Decydującą rolę w kształtowaniu kursu waluty odgrywa prawo popytu i podaży.

Inwestorom indywidualnym uczestnictwo w inwestowaniu na rynku walutowym umożliwia Forex. Waluty na rynku są kwotowane parami.

Ze względu na dźwignię finansową procentowe zyski i straty są wielokrotnie wyższe od procentowych zmian kursów walutowych.

Pytania

1. Czy każdy pieniądz narodowy jest walutą?
2. Co to jest kurs walutowy?
3. Jakie czynniki wpływają na kurs walutowy?
4. Wymień cechy charakterystyczne rynku Forex.
5. Jak działa lewar na rynku Forex?

Rynek instrumentów pochodnych

Rynek instrumentów pochodnych to rynek transakcji zawieranych z wykorzystaniem specyficznych instrumentów finansowych, stanowiących swoistą umowę (kontrakt) między stronami transakcji. Cena takiego instrumentu jest bezpośrednio lub pośrednio zależna od wartości lub ceny np. papieru wartościowego, indeksu giełdowego, kursu walutowego lub stopy procentowej. Rynek terminowy, podobnie jak rynek walutowy, nie służy pozyskiwaniu kapitału.

Biorąc pod uwagę szczególny charakter instrumentów rynku terminowego oraz charakter i cel zawieranych na nim transakcji, rynek ten uznawany jest jako odrębny segment rynku finansowego.

Rynek instrumentów pochodnych określa się mianem rynku terminowego ze względu na odsunięcie w czasie realizacji właściwej dostawy instrumentu bazowego (lub rozliczenia pieniężnego), w przeciwieństwie do rynku kasowego.

Obserwując dzisiejszy rynek instrumentów pochodnych, zwłaszcza tych notowanych na rynku giełdowym w Polsce, warto pamiętać, że ich początki miały miejsce na rynkach towarowych w USA w XIX w. Występujące w różnych okresach roku wahania cen na tych rynkach (zwłaszcza na rynku pszenicy) przysparzały wiele trudności producentom i odbiorcom, dlatego też postanowiono zawierać umowy kupna-sprzedaży towarów jeszcze w trakcie trwania zbiorów (a nawet przed ich rozpoczęciem), uzgadniając, że dostawa nastąpi w określonym terminie w przyszłości po cenie ustalonej przy zawarciu umowy. W połowie XIX w. pierwsze takie „kontrakty terminowe” zostały wprowadzone do obrotu giełdowego w Chicago. W XX wieku instrumenty pochodne na towary z fizyczną dostawą, nazywane rzeczywistymi, jakkolwiek ich rynek jest nadal bardzo duży, zwłaszcza w USA, zaczęły ustępować miejsca instrumentom wystawianym na różnego rodzaju wielkości finansowe i ekonomiczne, a więc o charakterze nierzeczywistym.

Rynek instrumentów pochodnych powstał w wyniku konieczności zabezpieczenia się uczestników transakcji finansowych przed ryzykiem wystąpienia sytuacji przeciwnej do przewidywanej przez nich. Początki instrumentów pochodnych związane są z handlem towarami

rolnymi i surowcami naturalnymi. Znaczne wahania cen przede wszystkim produktów rolnych w ciągu roku niekorzystnie odbijały się na konsumentach i producentach, a w efekcie na całą gospodarkę. Znalaziono na to prosty sposób: zawarcie umowy kupna-sprzedaży przed lub w czasie zbiorów, w której ustalano cenę zboża i termin dostawy np. za kilka miesięcy. Dostawca i odbiorca umawiali się na realizację umowy w przyszłości po ustalonej wcześniej cenie.

Pozwoliło to na ustabilizowanie cen żywności i równomierne rozłożenie popytu i podaży w ciągu roku.

Ukształtował się kontrakt terminowy jako rodzaj zakładu. Kupujący przewidywał wzrost cen produktu (instrumentu bazowego) i chciał się przed tym zabezpieczyć. Sprzedający obawiał się ich spadku i też nie chciał stracić. Kierując się różnymi przesłankami zawierali umowę. Tak powstały pierwsze kontrakty terminowe typu forward. Przedmiotem tej umowy jest przyszła dostawa określonego towaru z płatnością w momencie dostawy, po wcześniej umówionej cenie.

Przykład 5.1

Uzgodniona w kontrakcie cena towaru wynosiła 100 zł, z dostawą 2000 jednostek za pół roku. Gdyby w dniu dostawy cena towaru wynosiła 120 zł, to zarobiłby kupujący $[(120 - 100) \times 2000] = 40000$ zł. Jeśli cena wynosiłaby 80 zł, to odwrotnie, zarobiłby sprzedający $[(100 - 80) \times 2000] = 40000$ zł.

Jest to więc zakład o sumie zerowej, jedna ze stron zyskuje tyle, ile straci druga strona. Ale obie strony wiedzą, że odchylenia w tę lub drugą stronę wystąpią i jeden zarobi, a drugi straci.

Wartość kontraktu zależy więc od instrumentu bazowego, a zarobek od trafności przewidywań. Jedyną gwarancją realizacji kontraktu zgodnie z wcześniej ustalonymi warunkami jest wzajemne zaufanie obu stron. Ten niezbędny warunek powoduje jednak, że liczba znanych nam kontrahentów, których możemy obdarzyć zaufaniem, jest ograniczona. Innym problemem jest konieczność dopasowania dwóch stron kontraktu (terminy, ilość).

Aby instrumenty pochodne mogły odnieść sukces, konieczne było więc stworzenie rynku, na którym mogły spotykać się strona podaźowa i strona popytowa. Dopóki obrót odbywał się wyłącznie na rynku pozagiełdowym, jego wartość była niewielka. Przełom dokonał się wraz z wprowadzeniem instrumentów pochodnych do obrotu giełdowego; w 1972 roku rozpoczęto obrót kontraktami futures na kursy walutowe. Na początku lat osiemdziesiątych wprowadzono opcje na kursy walutowe, indeksy giełdowe oraz kontrakty futures.

Ceną, którą inwestorzy musieli zapłacić za korzystanie z opcji giełdowych, była ich standaryzacja. Ograniczenie swobody wyboru parametrów opcji zrekompensowane było wyższą płynnością na rynku giełdowym, a tym samym niższymi kosztami otwarcia i zamknięcia pozycji na rynku.

Kupujący nie musi mieć dużo pieniędzy, bo nie płaci całej wartości kontraktu, tylko jego niewielką część (depozyt zabezpieczający). Jeśli trafnie przewidział zmianę instrumentu bazowego, może dużo zarobić, bo działa tu tzw. dźwignia finansowa. Pieniądze pochodzą z kieszeni tego, który pomylił się w przewidywaniach. Na warszawskiej giełdzie ciągle najbardziej popularne są historycznie najstarsze kontrakty na WIG20 (instrument bazowy).

Na warszawskiej giełdzie handluje się nie tylko akcjami i obligacjami, ale także instrumentami pochodnymi — kontraktami terminowymi i opcjami. Warszawa jest najbardziej liczącym się rynkiem instrumentów pochodnych w Europie Środkowo-Wschodniej. Rynek ten charakteryzuje się tym, że można na nich uzyskać — w wyniku działania dźwigni finansowej — kilkukrotne przebicie i duże zyski, ale w drugą stronę można też stracić duże pieniądze. Wszystko zależy od trafności przewidywań.

Instrumenty pochodne najczęściej są wykorzystywane jako instrumenty zabezpieczające w celu minimalizacji ryzyka. Ze względu na zjawisko dźwigni finansowej (lewar) pozwalają osiągnąć duży zysk przy znacznie mniejszym zaangażowaniu środków własnych niż przy wykorzystaniu klasycznych instrumentów finansowych.

Bardzo istotną cechą charakterystyczną instrumentów pochodnych jest to, że inwestorzy biorący udział w obrocie tymi instrumentami angażują tylko niewielką część środków, jakie byłyby wymagane w przypadku nabywania bezpośrednio danego instrumentu bazowego, ponieważ wykorzystywany jest mechanizm tzw. dźwigni finansowej.

Wnoszony depozyt zabezpieczający, będący faktyczną inwestycją inwestora dokonującego transakcji na rynku kontraktów terminowych oraz wystawcy opcji, stanowi niewielką część wartości instrumentu bazowego. Dlatego też nawet nieznaczne (w wielkościach realnych) zmiany wartości instrumentu bazowego powodują znaczące zmiany w depozycie zabezpieczającym, ponieważ musi on być uzupełniony lub jest zasilany o wartość zmiany instrumentu bazowego. Sprawia to, że potencjalny dochód, ale też i strata, może być znaczny w stosunku do zainwestowanych środków.

Rynek instrumentów pochodnych jest to najmłodszy i najbardziej zaawansowany rynek inwestycyjny w segmencie instrumentów finansowych. Głównym celem obrotów na nim jest transfer ryzyka. Współcześnie zastosowanie instrumentów pochodnych polega na tym, że jedna lub obie strony kontraktu przekazują ryzyko drugiej stronie kontraktu. Chodzi tu przede wszystkim o ryzyko rynkowe, czyli ryzyko wynikające ze zmian cen na rynkach, przede wszystkim rynkach finansowych. Rodzajami ryzyka rynkowego są: ryzyko kursu walutowego, ryzyko stopy procentowej, ryzyko cen akcji i ryzyko cen towarów (sprzedawanych na giełdach towarowych).

Ryzyko rynkowe objawia się poprzez zmienność wartości instrumentu podstawowego. Konstruuje się instrument pochodny w taki sposób, aby niekorzystnym zmianom wartości instrumentu podstawowego towarzyszyły korzystne zmiany wartości instrumentu pochodnego. W ten sposób straty z tytułu ryzyka rynkowego instrumentu podstawowego są rekompensowane dochodami z tytułu instrumentu pochodnego.

Istnieje bardzo wiele różnych rodzajów instrumentów pochodnych. Podstawowymi instrumentami pochodnymi są:

- kontrakt terminowy (typu *futures* lub *forward*),
- opcja (kupna lub sprzedaży).

Opcje pozwalają zarabiać na zmianach instrumentów bazowych przy ograniczonym ryzyku. Na świecie są bardzo popularne, ale na GPW zostały wprowadzone dopiero cztery lata temu. Są opcje typu call (kupna) i opcje typu put (sprzedaży). Kupujący opcję call np. na WIG20

zarobi, jeśli indeks ten wzrośnie powyżej określonego poziomu. Jeśli zaś kupi opcję put, zarobi, gdy indeks spadnie poniżej określonego poziomu. Strata kupującego jest ograniczona do ceny, jaką zapłacił za opcję. W innej sytuacji jest wystawca opcji. Może ponieść ogromne straty, bo ma obowiązek, a nie jak kupujący prawo, rozliczyć się z zawartej transakcji. Wystawcami opcji są jednak na ogół specjaliści z biur maklerskich i banków, którzy profesjonalnie zajmują się przewidywaniami giełdowej koniunktury i kursów akcji poszczególnych spółek.

Opcja kupna (inaczej *opcja call*) jest to prawo do kupna pewnej ilości instrumentu podstawowego po ustalonej cenie w określonym terminie. Opcja sprzedaży (inaczej *opcja put*) jest to prawo do sprzedaży pewnej ilości instrumentu podstawowego po ustalonej cenie w określonym terminie.

Zakup opcji kupna zabezpiecza przed wzrostem ceny instrumentu podstawowego, gdyż opcja gwarantuje cenę kupna instrumentu podstawowego. Zakup opcji sprzedaży zabezpiecza przed spadkiem ceny instrumentu podstawowego, gdyż opcja gwarantuje cenę sprzedaży instrumentu podstawowego.

Część instrumentów pochodnych to umowy zawierane bezpośrednio między dwoma podmiotami, z pominięciem jakichkolwiek rynków.

Współcześnie kontrakty terminowe na towary fizyczne mają znacznie mniejszy udział w rynku instrumentów pochodnych niż kontrakty na instrumenty finansowe. Największe obroty na rynkach instrumentów pochodnych koncentrują się obecnie na kontraktach na stopy procentowe, indeksy giełdowe, akcje i waluty.

Dzięki istnieniu tzw. izby rozliczeniowej obniża się ryzyko kredytowe, czyli ryzyko polegające na niewywiązaniu się przez drugą stronę kontraktu z przyjętych zobowiązań. Izba rozliczeniowa codziennie prowadzi ewidencję i rozliczenie wzajemnych zobowiązań między stronami kontraktu.

Warto podkreślić, że instrumenty pochodne stanowią najbardziej dynamicznie rozwijającą się grupę instrumentów finansowych. Uważa się je nawet za „siłę napędową” rozwoju światowego rynku finansowego. Warto też dodać, że do skutecznego stosowania tych instrumentów niezbędna jest zaawansowana wiedza w zakresie teorii rynku finansowego.

Podsumowanie

Rynek instrumentów pochodnych powstał w wyniku konieczności zabezpieczenia się uczestników transakcji finansowych przed ryzykiem wystąpienia sytuacji przeciwnej do przewidywanej przez nich.

Podstawowymi instrumentami pochodnymi są: kontrakt terminowy (typu *futures* lub *forward*) i opcje (kupna lub sprzedaży).

Współcześnie kontrakty terminowe na towary naturalne mają znacznie mniejszy udział w rynku instrumentów pochodnych niż kontrakty na instrumenty finansowe. Największe obroty na rynkach instrumentów pochodnych koncentrują się obecnie na kontraktach na stopy procentowe, indeksy giełdowe, akcje i waluty.

Zakup opcji sprzedaży zabezpiecza przed spadkiem ceny instrumentu podstawowego, gdyż opcja gwarantuje cenę sprzedaży instrumentu podstawowego.

Pytania

1. Jakie znasz podstawowe typy kontraktów terminowych i opcji?
2. Co wiesz o funkcji zabezpieczającej kontraktów terminowych?
3. Jakie wartości lub kategorie ekonomiczne mogą być instrumentami bazowymi?

■ 5.4. RODZAJE INWESTYCJI — W CO I JAK INWESTOWAĆ?

Na rynku finansowym dostępnych jest bardzo wiele rodzajów inwestycji i sposobów inwestowania. Jeśli chcesz być inwestorem, musisz dokonać wyboru przedmiotu inwestycji oraz przyjąć odpowiednią strategię i taktykę.

W co i jak inwestować? Odpowiedź na to pytanie to jednocześnie najważniejsza decyzja, którą mamy do podjęcia. Inwestując na rynku finansowym, podejmujemy ją wielokrotnie i to bez względu na to, czy dokonujemy transakcji, czy nie. Wstrzymanie się bowiem od zakupu lub zaniechanie sprzedaży posiadanych walorów to też decyzja. Dlatego też przed omówieniem poszczególnych rodzajów inwestycji, jakie masz do wyboru, spróbuję Ci podpowiedzieć, co wziąć pod uwagę, decydując o planowanych inwestycjach.

Najważniejsze jest odpowiedzialne określenie, na jak długo chcesz zainwestować swoje pieniądze. **To jest fundamentalna sprawa przy podejmowaniu decyzji o inwestowaniu.** O znaczeniu wyboru horyzontu czasowego wspominałem już wcześniej.

Decyzja o tym, **czy inwestujesz krótko-, średnio- czy długoterminowo**, jest bardzo ważna, gdyż determinuje w zasadzie, jakie papiery wartościowe powinieneś preferować i jaką stosować strategię. Równie ważne jest ustalenie, jakie **ryzyko** jesteś gotowy ponieść.

Musisz określić, czy chcesz mieć pewność, że nic nie stracisz (lub ograniczysz ryzyko do minimum) i w konsekwencji zadowolisz się niewielkim, kilkuprocentowym zyskiem w skali roku, czy też — ryzykując mniej lub bardziej — chcesz osiągnąć duże zyski, w skali kilkudziesięciu czy kilkuset procent. Inwestując oszczędności, które chciałbyś przeznaczyć na przykład na emeryturę lub na kształcenie dzieci, zachowasz się inaczej, niż gdy inwestujesz część pieniędzy, bez których możesz się obejść. Różnicę powinieneś czuć instynktownie.

Decydując, w co i jak zainwestujesz, musisz określić, **ile czasu możesz poświęcić** na to, by pilnować swoich inwestycji. Obowiązującą na rynkach finansowych zasadą jest, że tylko najbezpieczniejsze, ale i najmniej zyskowe walory można kupić i nie śledzić ich na bieżąco. Ale i w takim wypadku wskazana jest okresowa kontrola. W pozostałych przypadkach (czyli w większości) musisz na bieżąco śledzić, co dzieje się na rynku, analizować trendy rynkowe, informacje z podmiotów uczestniczących w rynku oraz ogólną sytuację gospodarczą, społeczną i polityczną, aby odpowiednio szybko reagować — sprzedać z zyskiem lub kupić tanio.

Powinieneś także ciągle **poszerzać swoją wiedzę**, aby inwestować w bardziej skomplikowane instrumenty finansowe i aby umieć dokładnie analizować sytuację rodzajów przedsięwzięć, w które inwestujesz.

Jeśli masz **czas i wiedzę** — jesteś w „komfortowej” sytuacji (cudzystów nie jest tu przypadkowy, bo przy podejmowaniu decyzji finansowej rzadko występuje komfort), możesz ruszać na szerokie wody i o wszystkim sam decydować.

Jeśli nie — powierz zarządzanie swoimi pieniędzmi specjalistom. Wtedy tylko ogólnie decydujesz o tym, czy chcesz inwestować krótko- czy długoterminowo, bezpiecznie, czy agresywnie, a eksperci, dysponujący wiedzą i umiejętnościami oraz możliwościami organizacyjnymi i instytucjonalnymi, wybierają najefektywniejsze rozwiązania.

Na rynku pieniężnym i kapitałowym dostępnych jest wiele instrumentów finansowych, w które możesz inwestować, oraz mechanizmów, które to ułatwiają. Możesz inwestować samodzielnie w akcje, obligacje lub instrumenty pochodne albo powierzyć środki finansowe bankom, firmom ubezpieczeniowym, funduszom inwestycyjnym, brokerom lub firmom zarządzającym portfelem papierów wartościowych. Jak przytaczałem na wstępie, ułatwia to inwestowanie osobom niemającym dostatecznej wiedzy lub tym, którym brakuje czasu na zajmowanie się inwestycjami.

Różne inwestycje pociągają za sobą różne ryzyko.

Kupując obligacje Skarbu Państwa można być pewnym, że po określonym czasie odzyska się swój wkład wraz z niewielkim zyskiem.

W przypadku kupna akcji pewność inwestycji zależy od spółek, w które się inwestuje, oraz od sytuacji na rynku. Można się spodziewać, że cena akcji dużych, uznanych firm będzie rosła, a ewentualne spadki nie będą znaczne i długotrwałe. Jednak jeśli wystąpi recesja w gospodarce lub bessa na giełdzie, wówczas inwestycja w akcje nawet najbardziej renomowanych firm może przynieść straty.

Najostrożniejszym trzeba być w przypadku skomplikowanych instrumentów pochodnych, takich jak kontrakty terminowe, warianty lub opcje.

Zysk jest wprost proporcjonalny do ryzyka.

Papiery wartościowe, które mogą przynieść wysoki zysk, są ryzykowne. Z kolei te mniej ryzykowne nie przynoszą aż tak atrakcyjnego zysku. Dlaczego tak się dzieje?

Wyobraź sobie, że istnieją spółki atrakcyjne technologicznie, z dobrymi wynikami finansowymi i perspektywami rozwoju. Ich akcje są oceniane przez rynek jako bardzo pewne i jednocześnie przynoszące wysoki zysk. Wszyscy inwestorzy kupowaliby właśnie te akcje. Tak samo byłoby z najbardziej renomowanymi i efektywnymi funduszami inwestycyjnymi. W efekcie ich cena szybko by wzrosła i nie przynosiłyby takich zysków, jak na początku. Niskiemu ryzyku towarzyszyłby więc niski zysk.

Przy podejmowaniu decyzji inwestycyjnych ważna jest dywersyfikacja ryzyka.

Polega ona na tym, że nie powinniśmy inwestować wszystkich naszych oszczędności w jeden nawet najbardziej obiecujący instrument kapitałowy, lecz różnicować je. Jeśli bowiem inwestycja w jeden walor przyniesie stratę, może być zrekompensowana zyskiem z inwestycji w inny.

➤ 5.4.1. Lokaty

Wiele osób zadaje sobie pytanie: **W jakim celu banki przyjmują lokaty, skoro muszą za nie płać osobom i instytucjom, które takie lokaty tworzą?**

Odpowiedź jest następująca: **Podstawową działalnością banku jest udzielanie pożyczek i kredytów.** Banki nie mają jednak możliwości tworzenia czy też „drukowania” pieniędzy. By dysponować coraz większym kapitałem muszą one go pożyczać. Dużym źródłem takich pożyczek jest państwo poprzez bank centralny, z tym że w tym przypadku to państwo, realizując swoją politykę finansową, określa, na jakich warunkach, głównie przy jakim oprocentowaniu, jest skłonne te pieniądze udostępnić bankom. Dlatego też banki niejako są zmuszone do tego, aby szukać kapitału na wolnym runku głównie poprzez udostępnianie produktów zwanych lokatami; konkurencja pomiędzy bankami powoduje znaczne różnice pomiędzy dostępnymi ofertami.

Lokaty bankowe cechują się przede wszystkim bardzo małym ryzykiem. Jeżeli bank, w którym chcemy złożyć lokatę, jest objęty polskim systemem gwarancyjnym przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny, wówczas lokaty w 90% do równowartości 22.500 euro są objęte gwarancją wypłaty. Zwrotu pozostałej kwoty możemy domagać się w postępowaniu upadłościowym. Ponadto w polskim systemie istnieje kilka instytucji finansowych, których zadaniem jest ochrona systemu bankowego. Dlatego też w przypadku tej inwestycji możemy mówić, że należy ona do bardziej bezpiecznych.

Inną cechą jest elastyczność takiej inwestycji i tak ważny jest okres, na jaki umowa została zawarta.

W ofertach banków występują lokaty o terminie związania umową w przedziale od kilku dni do nawet kilku lat. Jako lokaty krótkoterminowe traktowane są umowy do 12 miesięcy, pozostałe to długoterminowe.

Zazwyczaj banki zawierają w umowie warunek, że jeżeli umowa zostanie wcześniej zerwana, wówczas właściciel lokaty nie uzyska należnych mu odsetek.

Jest to standardowa procedura, ponieważ bank jako strona umowy chciałby posiadać zabezpieczenie, że w określonym czasie będzie mógł stosunkowo swobodnie dysponować powierzonymi mu środkami finansowymi, co w skali tak dużej instytucji, jaką jest bank, pozwala na znaczne zmniejszenie kosztów poprzez utrzymywanie mniejszych rezerw na wcześniejsze wypłaty z powierzonych mu lokat.

Inną bardzo ważną cechą lokat bankowych jest sposób i częstotliwość, z jaką wypłacane są należne odsetki od zdeponowanej lokaty.

Odsetki te mogą być wypłacane na koniec umowy za okres, na jaki umowa była zawarta, lub też w czasie jej trwania. W drugim przypadku istnieje możliwość różnej częstotliwości ich wypłaty, może to być częstotliwość miesięczna, kwartalna bądź roczna. Ważne jest też, w jaki sposób w czasie trwania umowy są one wypłacane, tj. czy powiększają wartość lokaty, czy też są przelewane na inne konto, np. rachunek bieżący (niżej lub całkowicie nieoprocenowany). Należy pamiętać, że odsetki przypisywane jako powiększenie lokaty „pracują” przez cały okres lokaty i im częściej są naliczane, tym większy zysk osiągniemy z takiej inwestycji. Działa tu tak zwany mechanizm odsetek składanych, który jest szerzej omówiony w rozdziale czwartym.

Cechą lokat wydającą się dla wszystkich najważniejszą jest ich oprocentowanie. Najważniejszym czynnikiem warunkującym wysokość oprocentowania jest okres, na jaki umowa została zawarta. Podstawowa zasada jest tu następująca: na im dłuższy okres zawarta jest umowa, tym oprocentowanie jest wyższe. Wynika to z tego, że banki są skłonne więcej zapłacić za pewność korzystania z zewnętrznego kapitału przez jak najdłuższy okres.

Odsetki od złożonej lokaty mogą być też stałe lub zmienne, przy odsetkach stałych, zazwyczaj przy umowach do 1 roku, bank zobowiązuje się, że w czasie trwania umowy uzgodnione w chwili tworzenia lokaty odsetki nie ulegną zmianie. W przypadku odsetek zmiennych bank może dokonać zmiany oprocentowania lokat w zależności od bieżącej sytuacji na rynku finansowym.

Ostateczne oprocentowanie lokaty obecnie waha się w przedziale od 1,5 do 5% w skali roku i o tym, czy dana lokata jest atrakcyjna, decydują wszystkie elementy umowy.

Tak jak wspomniałem, im dłuższy okres lokaty, tym oprocentowanie w danym banku jest wyższe, oraz im większa wartość lokaty, tym oprocentowanie również wyższe. W przypadku dużych kwot w większości banków istnieje możliwość negocjacji wysokości odsetek.

Na ile lokata bankowa jest opłacalną inwestycją, każdy musi sam sobie na takie pytanie odpowiedzieć. Zastanawiając się nad takim problemem, pamiętajmy, że wraz z upływem czasu nasze pieniądze dodatkowo tracą na wartości poprzez wpływ inflacji. Obecnie wynosi ona 3,5 – 4 % rocznie. Dlatego też decydując się na lokatę, należy pamiętać, że uzyskane odsetki w najlepszym wypadku przyniosą nam niewielki wzrost ponad obecną wartość lokowanych pieniędzy. Oczywiście jest to zdecydowanie lepsze niż przechowywanie oszczędności w gotówce. Lecz lokata nigdy nie spowoduje znacznego wzrostu posiadanego majątku, może tylko go zabezpieczyć przed utratą wartości, czyli przed skutkami inflacji.

Warto wspomnieć o tzw. lokatach z funduszem.

Lokowane środki (od 20% do 50%) inwestowane są w fundusze stabilnego wzrostu, zrównoważone lub akcyjne, a pozostałe na niskooprocentowanej lokacie. Konstrukcja takiej lokaty może rzucić się do osiągnięcia odsetek w wysokości reklamowanych 12%, gdy wzrośnie cena jednostki danego funduszu. Jeśli nie, to nic nie zyskasz.

Jeśli nie boisz się trochę większego ryzyka i jesteś w stanie spokojnie obserwować stan swoich oszczędności bez zbytniej paniki, przeczekać okresy wahań kursów np. akcji, to może powinieneś zastanowić się nad wyborem innej inwestycji niż lokata.

Podsumowanie

Lokaty bankowe stanowią najbezpieczniejszy sposób lokowania oszczędności. Jednak ich podstawową wadą jest stosunkowo niskie oprocentowanie. Mogą mimo to być interesującą alternatywą dla inwestorów wycofujących się z innych rynków w przypadku ich okresowego rozregulowania.

Lokaty bankowe zapewniają możliwość wygenerowania większych zysków z oprocentowania w stosunku do środków ulokowanych na rachunkach a vista. W zależności od okresu umownego lokaty oprocentowanie może być stałe lub zmienne. Im dłuższy okres ustanowienia lokaty oraz im większa jej wartość, tym oprocentowanie w danym banku jest wyższe.

Pytania

1. Jakie jest oprocentowanie lokat?
2. Jak funkcjonują tzw. lokaty z funduszem?
3. Jakim ryzykiem charakteryzują się lokaty?
4. Jaki jest wpływ inflacji na kapitał zabezpieczony lokatą?

➤ 5.4.2. Bony skarbowe

Finansowanie bieżących wydatków Skarbu Państwa oraz zapewnienie płynności na rynku pieniężnym można zrealizować za pomocą wpływów (podatki, koncesje, cła itd.). Ale gdy tych wpływów zabraknie, państwo zmuszone jest zapożyczyć się, więc emituje między innymi instrumenty dłużne, zwane **bonami skarbowymi o terminach emisji od 8 do 52 tygodni o nominalnej wartości 10 000 zł**.

Bony skarbowe to dłużne papiery wartościowe Skarbu Państwa na okaziciela. Celem ich emisji jest finansowanie krótkoterminowo deficytu budżetowego, ujemnego salda handlu zagranicznego lub spłat zobowiązań długoterminowych.

Podstawową cechą bonów skarbowych jest zerowy stopień ryzyka, co sprawia, że są atrakcyjnym papierem lokacyjnym. Za zerowe ryzyko nabywca płaci koszt w postaci niskiego oprocentowania. Jednocześnie niskie oprocentowanie świadczy o niewielkim koszcie zaciąganego przez Skarb Państwa kredytu. Bony są również wykorzystywane przez banki centralne do regulacji obiegu pieniądza w gospodarce.

Oprocentowanie bonów skarbowych ma charakter dyskontowy. Dochodem jest różnica pomiędzy ceną zakupu a wartością nominalną bonu.

Przykład 5.2

Bon skarbowy został zakupiony w cenie 95,6 zł za 100 zł nominału oznacza to zarobek w wysokości 4,4%.

Emisja tego instrumentu odbywa się za pośrednictwem ministerstwa finansów.

Bony skarbowe sprzedawane są na przetargach. Na tydzień przed planowanym przetargiem podawana jest wielkość i struktura zapotrzebowania na poszczególne nominały. Obsługa obrotu zajmuje się Narodowy Bank Polski.

Bony skarbowe występują w postaci zdematerializowanej, to znaczy w postaci zapisu elektronicznego.

Gdzie możemy nabyć bony skarbowe?

Bony skarbowe można nabyć na rynku pierwotnym i wtórnym za pośrednictwem uczestnika rynku (banku, instytucji finansowej). Możesz zlecić bankowi zakup bonu skarbowego (minimalna wartość bonu to 10 000 zł). Bony skarbowe mają określony termin wykupu — 8-, 13-, 26-, 39-, 52-tygodniowy (najpopularniejsze w Polsce są 13-tygodniowe i 52-tygodniowe). Aby móc

kupować bony skarbowe, musisz podpisać umowę o prowadzeniu rachunku bonów skarbowych. Kupione na organizowanym przetargu bony skarbowe są przedmiotem obrotu na rynku wtórnym. Oznacza to, że możemy w każdej chwili wycofać pieniądze, zlecając bankowi ich sprzedaż. Wysokość prowizji jest ustalana indywidualnie i zawarta w cenie bonu.

Opłacalność i zalety bonów skarbowych

- Inwestycja w tego typu instrument finansowy pozwala dokładnie określić stopę dochodu w momencie zakupu bonów skarbowych.
- Wiesz dokładnie, jaki będziesz miał zysk. Stały dochód z reguły przewyższy dochód depozytów bankowych.
- Wysoka płynność — w każdej chwili możesz odsprzedać bon skarbowy przed terminem wykupu z odsetkami na dzień sprzedaży.
- Bezpieczeństwo — emitentem jest Skarb Państwa, dlatego instrument ten uważa się za wolny od ryzyka.

Jak obliczyć rentowność bonu skarbowego?

$$r = ((FV - P) / P) \times (360 / t)$$

r — stopa rentowności bonu skarbowego (w skali roku),

FV — wartość nominalna bonu skarbowego,

P — cena bonu skarbowego,

t — liczba dni do wykupu bonu skarbowego.

Przykład 5.3

W dniu 28 marca 2008 roku bank X podał następujące ceny w odniesieniu do 90-dniowego bonu z terminem wykupu 25 czerwca 2008. (Wartość nominalna bonu wynosi 10 000 zł).

Cena kupna — 9880,59 (po której bank chce kupić).

Cena sprzedaży — 9885,80 (po której bank chce sprzedać).

$$r = ((10000 - 9880,59) / 9880,59) \times (360/90) = 4,62\%$$

Jeśli kupisz bon skarbowy i przetrzymasz go do terminu wykupu, stopa rentowności wyniesie 4,62% w skali roku.

Pytania

1. Co to jest bon skarbowy?
2. Jaka jest minimalna wartość bonu skarbowego?
3. Dlaczego warto inwestować w bony skarbowe?
4. Jakie występują terminy wykupu bonów skarbowych?
5. Jak liczy się rentowność bonów skarbowych?

Podsumowanie

Bony skarbowe są krótkoterminowym instrumentem finansowym, gwarantującym bezpieczeństwo inwestycji, dając inwestorowi stały, z góry określony dochód. Charakteryzują się dużą płynnością (bony w każdej chwili możesz sprzedać). Elektroniczny, zdematerializowany obrót chroni przed ryzykiem fałszerstwa. Inwestycja w bony skarbowe jest najpewniejszą formą lokowania pieniędzy, ponieważ gwarantem jest Skarb Państwa.

➤ 5.4.3. Obligacje

Pewnie zastanawiasz się, po co masz inwestować w obligacje, jeżeli masz do dyspozycji lokaty na rachunku oszczędnościowym. Zanim podejmiesz decyzję, proponuję, żebyś się zastanowił, **czym jest obligacja**.

Czy pożyczales kiedyś pieniądze w banku, żeby kupić np. samochód? Jeżeli tak, tzn. że zaciągnąłeś dług. Spłacając dług, byłeś zobowiązany spłacić kapitał plus odsetki od włożonego kapitału. Bank otrzymał stały strumień dochodów w postaci odsetek, a Ty kapitał na zakup samochodu.

Ten sam mechanizm działa w przypadku przedsiębiorstw i władz administracyjnych, potrzebujących środków na sfinansowanie inwestycji. Przedsiębiorstwa lub władze zadłużają się, emitując długoterminowe papiery wartościowe. Otrzymany w zamian za wyemitowane (i sprzedane) obligacje kapitał pozwala realizować cele inwestycyjne. Po stronie przedsiębiorstwa lub władz powstaje zobowiązanie spłaty kapitału i odsetek.

Rozdział ten wprowadza pojęcie długu w kontekście rynku kapitałowego. Omawia charakterystykę rynku obligacji, mechanizmy zakupu oraz zalety i wady inwestowania w ten rodzaj papierów wartościowych.

Co to jest obligacja? Jest papierem wartościowym potwierdzającym pożyczanie przez emitenta określonych środków pieniężnych od inwestorów (obligatariuszy). Emitent zobowiązuje się zwrócić pożyczkę po określonym okresie wraz z odsetkami. Emitentem może być Skarb Państwa, Narodowy Bank Polski, gminy, podmioty prawne prowadzące działalność gospodarczą.

Jeśli kupujesz obligacje, to po prostu udzielasz pożyczki emitentowi. W zamian za wykorzystanie Twojego kapitału otrzymujesz odsetki. Jeśli emitujesz obligacje, zaciągasz pożyczkę (zobowiązanie). W zamian za wykorzystanie cudzego kapitału ponosisz koszty jego pozyskania.

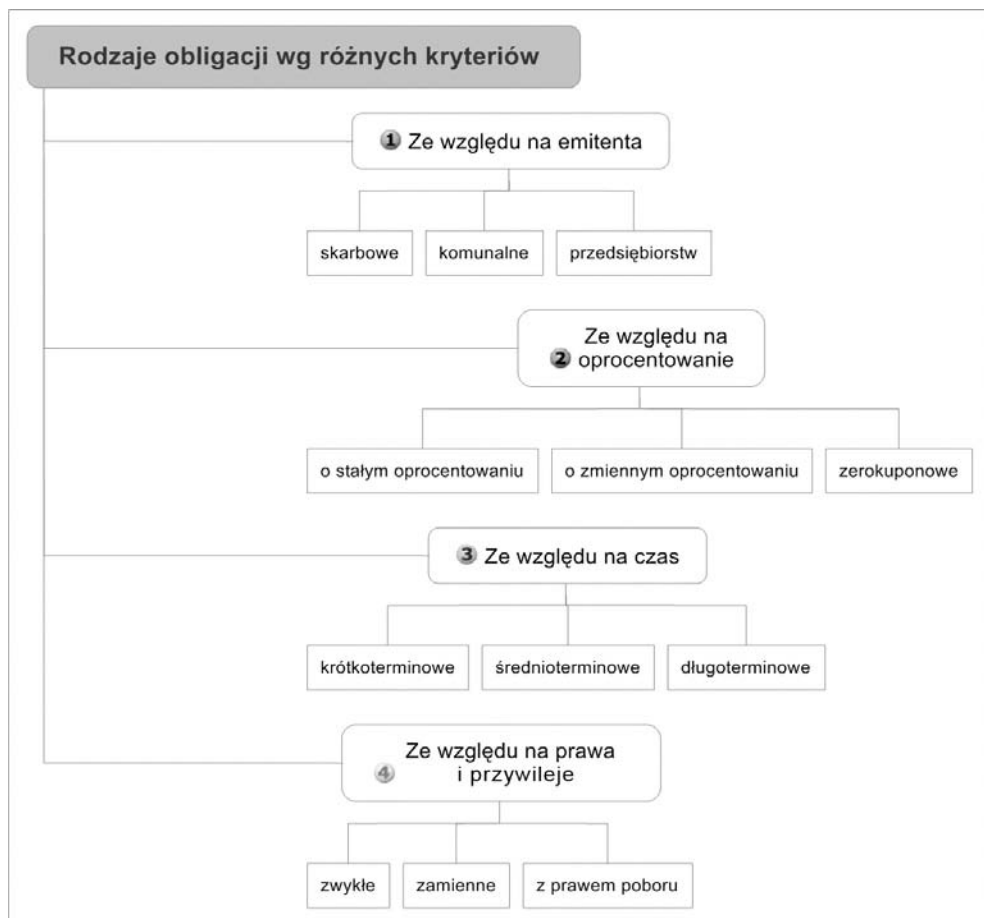
Obligację charakteryzują następujące elementy:

- **Emitent obligacji** np. firma E-inwestycje.
- **Kwota nominalna** — 2000 zł.
- **Liczba** — 1000 obligacji.
- **Odsetki (nazywane często kuponem)** — 5,5% płatne na koniec roku.
- **Termin wykupu (zapadalności)** — koniec 5. roku od daty emisji.

W przypadku tym firma E-inwestycje (emitent obligacji) zaciągnęła dług w wysokości 2 000 000 zł (stopa procentowa 5,5% na okres 5 lat). Emitent obligacji jest odpowiedzialny za płatności odsetek i zwrot kapitału.

Rodzaje obligacji

Obligacje można podzielić według kryterium: emitent, oprocentowanie, prawa i przywileje oraz czas (rysunek 5.5).

Rysunek 5.5. Rodzaje obligacji według różnych kryteriów

Jakie obligacje możesz nabyć?

W Polsce dostępne są w sprzedaży obligacje skarbowe:

- **2-letnie**, cena emisyjna jednej obligacji: 100 zł, oprocentowanie stałe: 5,5% w skali roku, roczna kapitalizacja odsetek.

- **3-letnie**, cena emisyjna jednej obligacji: 100 zł, oprocentowanie zmienne: 4,95% (w pierwszym okresie odsetkowym), aktualizowane co 6 miesięcy na podstawie wskaźnika WIBOR 6M, wypłata odsetek co pół roku.
- **4-letnie**, cena emisyjna jednej obligacji: 100 zł, oprocentowanie zmienne: 6,25% (w pierwszym okresie odsetkowym), wypłata odsetek co roku. Stopa procentowa dla danego okresu (według listu emisyjnego) jest obliczana na podstawie stopy wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych przyjmowanej dla 12 miesięcy i ogłaszanej przez prezesa GUS oraz powiększonej o marżę zawartą w tymże liście emisyjnym.
- **10-letnie**, cena emisyjna jednej obligacji: 100 zł, oprocentowanie zmienne: 6,25 z roczną kapitalizacją odsetek. Zmienne oprocentowanie obligacji uzależnione jest od wskaźnika inflacji i stanowi w danym roku sumę stopy inflacji za 12 miesięcy poprzedzających dany okres oraz ustalonej marży odsetkowej.

Obligacje korporacyjne są emitowane przez przedsiębiorstwa, funkcjonują jak obligacje skarbowe. Oferują wyższą stopę procentową niż obligacje skarbowe, ponieważ uważane są za bardziej ryzykowne.

Dla Ciebie jako inwestora ważnym kryterium przy rozpatrywaniu inwestycji w obligacje będzie sposób i wielkość naliczania odsetek, terminy wykupu oraz ryzyko.

Jakie obligacje wybrać? Czy o stałym oprocentowaniu, czy o zmiennym oprocentowaniu, a może zerokuponowe? Jeśli dokonałeś wyboru i kupiłeś **obligacje o stałym oprocentowaniu**, to wiesz, że otrzymasz stałą stopę odsetek przez cały okres istnienia obligacji. Czy przy takiej inwestycji istnieje ryzyko? Tak, istnieje ryzyko związane ze stopą procentową oraz ze zdolnością kredytową dłużnika (emitenta). Stracisz, gdy stopy procentowe wzrosną, ponieważ wartość Twoich obligacji zmniejszy się. Inwestorzy w tym czasie oczekują konkurencyjnego dochodu. Jeżeli chodzi o zdolność kredytową dłużników, to inwestycja w obligacje skarbowe praktycznie pozbawiona jest ryzyka. Państwo raczej nie zbankrutuje. W najgorszym przypadku wydrukuje pieniądze. Inwestycja w obligacje przedsiębiorstwa niesie ze sobą większe ryzyko niewypłacalności, gdyż przedsiębiorstwo może stracić płynność finansową i nie spłacić zaciągniętych zobowiązań.

W przypadku gdy będziesz spodziewał się wzrostu inflacji, zainwestuj w **obligacje o zmiennym oprocentowaniu**, ponieważ oprocentowanie tych obligacji zmienia się wraz ze zmianami krótkoterminowych stóp procentowych. Ciekawą formą inwestycji jest inwestycja w **obligacje zerokuponowe** — odsetki są wypłacane w momencie wykupu obligacji, sprzedawanych z dyskontem, tj. z ceną niższą od ich wartości nominalnej. Zaletą tych obligacji jest to, że oprocentowanie nabywca otrzymuje od razu.

Gdzie można nabyć obligacje?

Obligacje można nabyć w biurach maklerskich oraz za pośrednictwem banków komercyjnych. Obligacje skarbowe można kupić bezpośrednio od emitenta za pośrednictwem oddziałów PKO Banku Polskiego oraz za pośrednictwem internetu: www.zakup.obligacjeskarbowe.pl. Jeśli chcesz dokonywać inwestycji w obligacje podmiotów notowanych na giełdzie, powinieneś zdecydować, przez które biuro maklerskie będziesz składał zlecenia giełdowe, i tam uruchomić rachunek maklerski.